

ZHŮŘÍ U REJŠTEJNA, okr. Klatovy, Plzeňský kraj

Zaniklá novověká ves *Haidl* s částí Zlaté stezky

18. století až 1952

Význam: Příklad zániku novověké vsi po odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce.

Historie: Jméno Zlatá stezka označuje historickou komunikaci spojující v oblasti Šumavy Čechy s Bavorskem. Její vznik bývá kladen již do 10. století a šlo o jednu z nejvýznamnějších středoevropských obchodních cest, která sloužila nejen obchodním stykům, ale i přenosu myšlenek, kulturních zvyklostí nebo pohybu vojsk. Měla několik větví (viz →Prachatice), přičemž kašpersko-horská větev vznikla kolem r. 1356 za podpory císaře Karla IV; vycházela z Kašperských Hor a přes Kozí Hřbet, Huťskou horu, Zhůří a Horskou Kvilda vedla dále do Pasova.

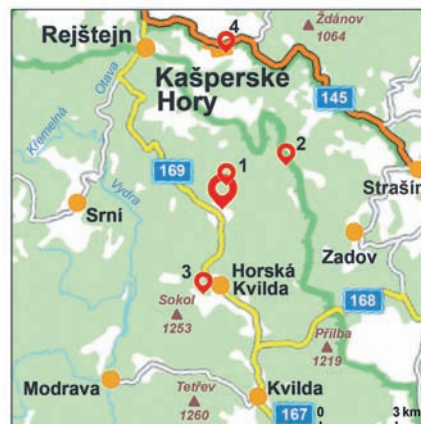
Po Zlaté stezce také přicházeli do dosud liduprázdných vrcholových částí Šumavy němečtí kolonisté, kteří

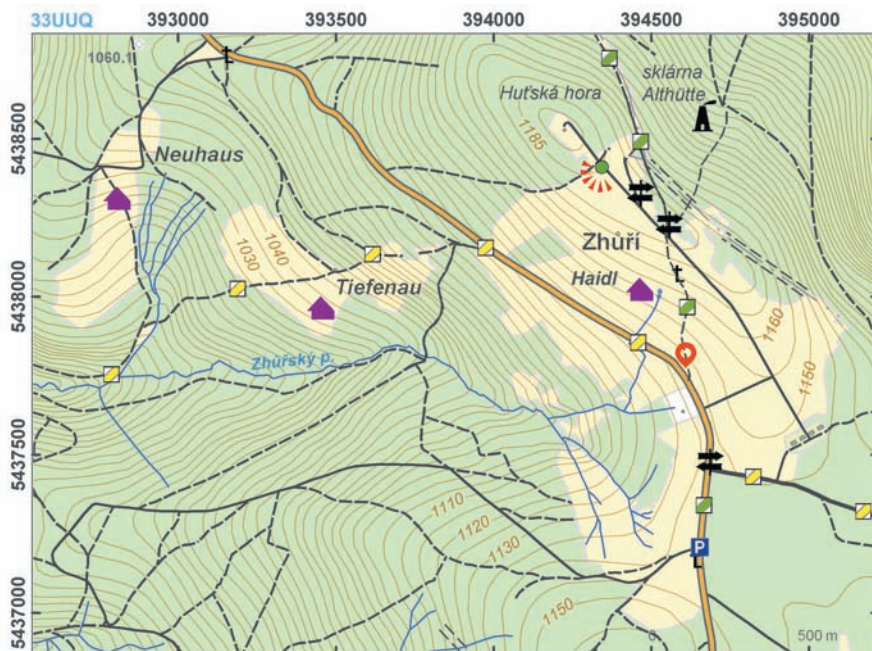
zejména na přelomu 17. a 18. století založili podél ní a posléze i v blízkém okolí řadu nových sídel. Jedním z nich byla dnes zaniklá osada *Haidl* či *Haydl* (Zhůří), která tvořila se samotami *Neuhaus* (Nový Dům) a *Tiefenau* (Hluboká) jednu z největších osídlených enkláv plání střední Šumavy. Přírodní podmínky v této části Šumavy jsou neobyčejně drsné: nadmořská výška kolem 1000 m a nejnížší průměrné roční teploty u nás. Větru otevřená pláň s *vesnicí, ukloněná k jihozápadu, byla v zimě kvůli sněhu po dlouhé měsíce prakticky nepřístupná. To vše vyžadovalo maximální odvahu i úsilí osadníků, a jejich motivace zajistit si obživu právě zde tak musela být mimořádně silná.

První písemná zmínka o osadě *Haidl* pochází z r. 1785. Obec se však objevuje již na Müllerově mapě Čech z r. 1720 (srov. →Lidlový Dvo-

↑ Základy usedlosti na st. p. 3 a část Zlaté stezky směřující k jihu. Foto D. Dreslerová, 2013.

□ Plán lokality podle Čejka 2006; upravil Č. Čišec-ký. Zobrazena čísla stavebních parcel.

ry) a také na mapě Zlaté stezky z r. 1736, kde je v místě označeném „Haydl“ zakresleno šest usedlostí. Podle dostupných pramenů se obec dále rozrůstala. K r. 1785 zde stálo 11 usedlostí, v r. 1840 patnáct usedlostí se 128 obyvateli a v r. 1900 žilo ve vsi 168 německých obyvatel ve 20 domech. V r. 1945 byly ve vesnici registrovány také dvě hájovny. Usedlosti se skládaly z obytné části, stájí a velkých seníků. Podezdívky a hospodářská část budov byly zděné a většinou omítnuté. Obytná *svět-nice mívala roubenou konstrukci a střechy pokrývaly šindele. Některé usedlosti měly na střeše malou zvoníčku, která tvořila typický prvek šumavské architektury.

Vzhledem k nepříznivým zemědělským podmínkám byly hlavním zdrojem obživy místních lidí práce

v lese a chov dobytka. Ke vsi patřilo 165 ha lesa, který poskytoval kromě zdrojů dřeva také prostor pro lesní pastvu a získávání lesní trávy. Tu nosily z lesů obvykle ženy v až 70 kg těžkých nůších jako doplněk krmiva z luk a pastvin. Kromě toho ke vsi patřilo 30 ha polí, na kterých se daly pěstovat brambory a oves, doplňované zelím a řepou. Existence vsi bývá také spojována se dvěma sklárnami v blízkém okolí – v Hluboké a Staré Huti (→Lídlavy Dvory). Sklářská výroba vždy vyžadovala řadu méně odborných prací, především přísun paliva a surovin, které představovaly vítaný přivýdělek pro lidi z okolí.

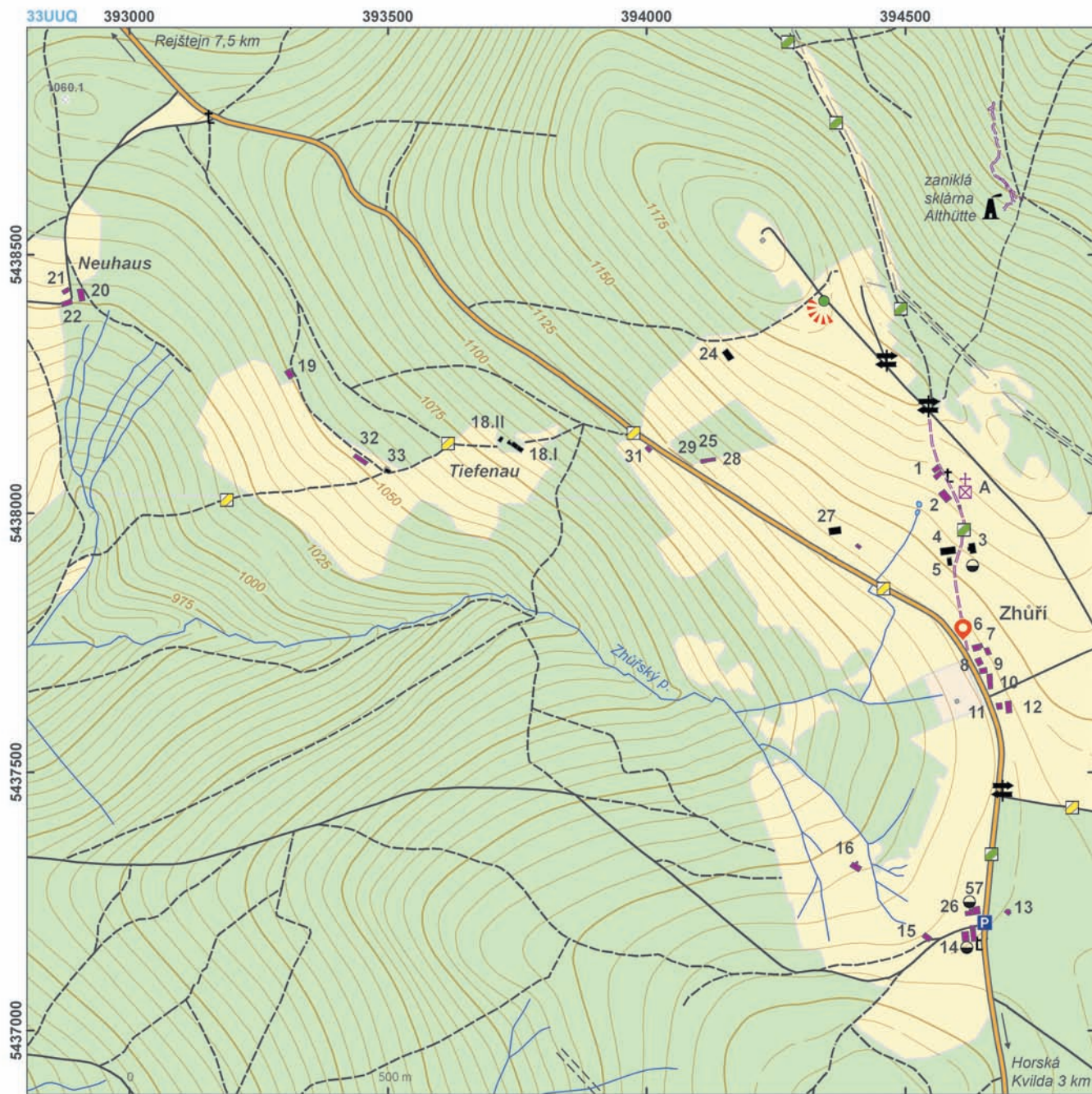
Ves byla přiřazena nejprve k Horské Kvildě a později k Rejštejnu. Až do r. 1932 chodily místní děti do školy v Horské Kvildě, což však v zimních měsících kvůli množství

sněhu a špatnému počasí často nebylo možné. Nedaleko Zhůří stávala samota Ranklov, kde se narodil Josef Klostermann, zvaný po chalupě Rankl Sepp, jeden z hrdinů románu *V ráji šumavském* od jeho příbuzného, spisovatele Karla Klostermanna.

V l. 1945–1947 bylo německé obyvatelstvo vsi odsunuto (podle E. Steuna částečně i do okolních obcí). Nakrátko přišli do Zhůří přistěhovalci ze Slovenska a Rumunska, avšak po záboru vojskem kolem r. 1952 byla obec zcela opuštěna a postupně zbořena, včetně kaple sv. Václava (A). Ta stávala na severním okraji vesnice a před zbouráním v ní armáda chovala prasata.

Popis: Středem severní části zaniklé vsi vede v délce asi 230 m výrazná *úvozová cesta, jeden z dobře zachovalých úseků Zlaté stezky. V horní, tj. severní části je široká asi 1–4 m a hluboká mezi 0,5 m a 2 m; v dolním úseku se rozšiřuje na 4–6 m a místy dosahuje hloubky až 3,5 m. Někde jsou patrné stopy dláždění a zpevňování stran kameny. Cesta se napojuje na silnici mezi Rejštejnem a Horskou Kvildou.

Kolem stezky jsou zachovány jediné pozůstatky někdejší vesnice: troje Boží muka, stojící patrně na původních místech, a alej starých stromů. Zbytek vesnice je zničený; místy jsou v terénu vidět zarostlé základy staveb, kamenné podezdívky nebo kamenné sklepy. Částečně stojí jen dvě usedlosti, které vznikly až po r. 1837, a to na st.p. **27** a **24** (u lesa). Z domu na st.p. **3**, v němž bydlela rodina Ketzerových, se zachovaly základy a nově zakrytá studna, z usedlosti na st.p. **5**, v níž žili Frankovi, zbytky základů. V domě na st.p. **4**

← Zhůří ve 30. letech 20. století. V popředí jeden ze zachovaných křížů, za ním kaple sv. Václava (A). Podle [www_Zhůří u Rejštejna](http://www.Zhůří_u_Rejštejna).

↙ Jeden ze tří zachovaných křížů, pravděpodobně v původním umístění, stojící mezi zaniklými usedlostmi na st.p. 3 a 4 u bývalé Zlaté stezky. Pohled od jihovýchodu. Foto M. Kuna, 2013.

➤ Pozůstatky usedlosti čp. 10 (na st.p. 27). Foto D. Dreslerová, 2013.

↘ Usedlost čp. 10 na st.p. 27 v době, kdy v ní ještě bydleli její majitelé Häuslerovi. Podle Kintzl 2005.

byla v r. 1932 zřízena škola, do které chodilo asi 25 dětí; za války byla však zrušena. Z této části vesnice se nabízí jeden z nejkrásnějších pohledů na horu Roklan.

Skupina zaniklých domů v jižní části vesnice se nachází přímo vedle parkoviště. Zde jsou viditelné především dvě studny na st.p. **14** a **57**.

K vesnici *Haidl* patřila ještě dvě menší sídliště západně od silnice z Rejštejna do Kvildy, a to *Neuhaus*, s viditelnými základy usedlostí na st.p. **20**, **21** a **22**, a *Tiefenau*, kde jsou v terénu patrné základy stáje na st.p. **32** a usedlosti na st.p. **18**, poblíž které vede žlutá turistická značka k Turnerově chatě. Na st.p. **33**, v místě původního domku pro pastevce, stojí moderní chatka. Historické snímky i fotografie dnešního stavu většiny usedlostí jsou

k dispozici na webových stránkách www.zanikleobce.cz. **[dd]**

Literatura: Schaller 1786; Kintzl 2005; Čejka 2006; Nedvěd 2008; Kubů – Zavřel 2009.

Navigační bod: N 49°05'00.95", E 13°33'24.28" (odbočka ze silnice k rozcestníku „Hufská hora“).

Přístup: Pozůstatky zaniklé vesnice lze pozorovat již od parkoviště na silnici č. 169 a dále podél silnice a zelené turistické značky až k rozcestníku „Hufská hora“. K zaniklým samotám *Neuhaus* a *Tiefenau* vede vlevo od silnice žlutá turistická značka.

Rizika: V letních měsících jsou základy domů zarostlé vysokou trávou,

v zimě hrozí dlouho ležící sněhová pokrývka.

Okolí: [1] → Lídlový Dvory (KT), zaniklá sklárna Stará Huť u Podlesí (0,7 km).

[2] Studenec u Stach (PT), pravěké hradiště Obří hrad: N 49°06'13.63", E 13°35'31.25" (3,2 km).

[3] Horská Kvilda (KT), rýžovnické sejpy: N 49°03'18.61", E 13°33'08.04" (3,4 km).

[4] Kašperské Hory (KT), archeologický skanzen se středověkou úpravou zlaté rudy: N 49°08'31.19", E 13°33'39.32" (6,3 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.